

ТРИ КНИГИ НА ЛАТИНСКИ ЕЗИК ОТ БЪЛГАРСКИ АВТОРИ ОТ НАЧАЛОТО НА XIX ВЕК

Янко Димитров

Нов български университет – София

Резюме. Открити са три книги на латински език, написани от български автори, възпитаници на Урбановия колеж в Рим. Става дума за речи по повод Петдесетница, произнесени пред папата и впоследствие издадени от Светата конгрегация за разпространение на вярата през 1804, 1805 и 1816 г. Първите две от тях се намират в Британската библиотека, дигитализирани са, а имената на техните автори са предадени в латински вариант като Каролус Панчо и Маринус Ръждилович. Трето подобно произведение може да бъде открито в каталога на Biblioteca Palafoxiana в град Пуебла, Мексико, но самата книга не е дигитализирана. Името на автора е Францискус Драганус, годината на издаване е 1816.

Ключови думи: стари български книги; деветнадесети век; български католици; Карол Панчо; Марин Ръждилович; Франческо Драганов; български автори на латински език

В последните няколко години бяха направени няколко важни открития, които съществено разшириха познанията ни за света на българските католици от периода XVII – XVIII век, особено за създадените от тях литературни, научни и богословски произведения. Най-важната и широко известна находка несъмнено е историята на Петър Богдан, но могат да се посочат и други, като например първата известна дисертация, написана от българин, тази на Марко Пеячевич, защитена и отпечатана в Прага през 1679 г. (Ilieva 2017, 114 – 117).

При свързаните с тази тема издирвания попадах на още три заглавия от автори българи. Става дума за книги на латински език от началото на XIX век, като и при трите имаме речи, произнесени пред Папата на Петдесетница. Авторите им са възпитаници на Урбановия колеж и поне за момента това е единственото, което ми е известно за тях. Речта за Петдесетница от възпитаник на Урбановия колеж е била традиция, която се е възлагала на някой отличил се ученик, каквито очевидно са били тримата горепосочени българ-

ски питомци, и впоследствие е била отпечатвана. Всички те са издадени в Рим от типографията на Светата конгрегация за разпространение на вярата. Естеството на произведенията определя техния скромен обем: двете книги, с които разполагаме, се състоят от кратък увод – посвещение към папата, след което следва самата реч, чийто обем, разбира се, също не е голям. При третата книга разполагаме само с описанието от библиотечния каталог, но може да се предположи, че нещата стоят по същия начин.

В хронологичен ред въпросните произведения са, както следва:

1. *De adventu Sancti Spiritus oratio*, авторът е представен с латинския вариант на името си като Carolus Pancio, книгата е издадена през 1804 г. Съхранява се в Британската библиотека със системен номер в онлайн каталога 018441924, дигитализирана е и до нея има свободен достъп.

Пълното ѝ заглавие е: *De adventu Sancti Spiritus oratio, habita in sacello pontificio Quirinali ipso Pentecostes die anno MDCCCIV. Ad Sanctissimum Dominum nostrum Pium Septimum Pontificem Maximum a Carolo Pancio, dioecesis Canadensis, alumno Collegii Urbani de Propaganda fide.*

Данни за отпечатването: Romae, ex Typographia Sac. Congr. de Prop. Fide, Praesidium Facultate.

В увода – посвещение към папа Пий VII (Sanctissimo Domino Nostro Pio Septimo, Pont. Max) името на автора е дадено още веднъж: Carolus Pancio Bulgarus, Alumnus Ven. Coll. Urbani de Propaganda Fide.

От заглавната страница може да се стигне до заключение, че авторът е принадлежал на Канадския диоцез. Този факт обаче би бил твърде изненадващ, тъй като от възпитаниците на Конгрегацията за разпространение на вярата се очаквало да се завърнат в своята родина и да развият дейността си там. Повероятно е да става дума за диоцеза на Чанад (dioecesis Csanadiensis), чието име тук е предадено малко по-различно. Авторът изглежда е преживял някакви перипетии, за които е намекнато в посвещението: „Защото аз бях приет преди няколко години в Урбановия колеж на (Конгрегацията за) разпространение на вярата, за да бъде обучен в църковните задължения; едва опитал с устни първите чисти глътки на доктрината, бях отнесен другаде от неочакван вихър и почти бях загубил всяка надежда да видя отново Рим: но повикан отново съвсем неочаквано в лоното на една такава майка, е трудно да се опише с каква радост съм изпълнен, когато виждам себе си не само възстановен там, откъдето против волята ми бях откъснат, но и удостоен с такава чест“.

2. *De adventu Sancti Spiritus oratio*, авторът е представен с латинския вариант на името си като Marinus Razdilovich Bulgarus, книгата е издадена през 1805 г. Съхранява се в Британската библиотека, системен номер в каталога 018445704, дигитализирана, със свободен достъп.

Пълното заглавие: *De adventu Sancti Spiritus oratio, habita in sacello pontificio Quirinali ipso Pentecostes die anno MDCCCIV. Ad Sanctissimum*

Dominum nostrum Pium Septimum Pontificem Maximum a Marino Razdilovich Bulgaro, alumno Collegii Urbani de Propaganda fide.

Данни за отпечатването: Romae, ex Typographia Sac. Congr. de Prop. Fide, Praesidium Facultate.

Посвещението е отново към папа Пий VII (Sanctissimo Domino Nostro Pio Septimo, Pont. Max) и името на автора е дадено още веднъж: Marinus Razdilovich Bulgarus, Alumnus Ven. Coll. Urbani de Propaganda Fide.

Относно въпросния Марин Ръждилович можем да се отбележи, че е твърде вероятно той да има някакво родство със свещеника от началото на XIX век в Северна България Матей Ръждилович, от когото имаме издадени писма още в труда на Любомир Милетич, посветен на павликяните в България (Miletich 1905, 117 – 122).

3. Третата представена тук книга не е дигитализирана и можем само да приведем данните от библиотечния каталог. Латинската форма на името на автора е Францискус Драганус, а пълното заглавие е: *De adventu sancti spiritus oratio habita in sacello pontificio quirinali ipso Pentecostes die anno MDCCXVI. Ad sanctissimum dominum nostrum Pium Septimum pontificem maximum a Francisco Dragano Bulgaro alumno Collegii Urbani de Propaganda Fide.*

Данни за отпечатването: Romae: ex typographia Sac. Congr. d Prop. Fide, 18—

Местонахождение: Biblioteca Palafoxiana (в град Пуебла, Мексико), Colección de Pliegos Sueltos. Описание (Descripción Física): 19 стр.; fº, каталожен номер (Número local 035): 276.

В заглавието годината на издаване е дадена като MDCCXVI (1716), но това е очевидна грешка и трябва да бъде MDCCCXVI (1816), отново във времето на папа Пий VII (1800 – 1823).

ЛИТЕРАТУРА

ИЛИЕВА, Л. 2017. Непозната в науката печатна книга от 1679 година на българина Марко Чипровски. *Български език*, **64**(3), 114 – 117.

МИЛЕТИЧ, Л., 1905. *Нови документи за миналото на нашите павликяни*. София: Държавна печатница.

REFERENCES

ILIEVA L., 2017, Nepoznata v naukata pechatna kniga ot 1679 godina na balgarina Marko Chiprovski. *Balgarski ezik*, **64**(3), 114 – 117.

MILETICH, L., 1905, *Novi dokumenti za minaloto na nashite pavlikyani*. Sofia: Darzhavna pechatnitsa.

**THREE BOOKS IN LATIN LANGUAGE WRITTEN
BY BULGARIAN AUTHORS FROM THE BEGINNING
OF THE 19TH CENTURY**

Abstract. I found three books in Latin language written by Bulgarian authors, students of the Urban College in Rome. These are speeches on the occasion of Pentecost, delivered in presence of the Pope and subsequently printed by the Holy Congregation for the Propagation of the Faith in 1804, 1805 and 1816. The first two books are in the British Library, they are digitized, the names of their authors are Carolus Pancio and Marinus Razdillovich. A third similar book can be found in the library catalogue of Biblioteca Palafoxiana in Puebla, Mexico, but the book itself is not digitized. The author's name is Franciscus Draganus, the book is printed in 1816.

Keywords: Old Bulgarian books; Nineteenth century; Bulgarian Catholics; Carolus Pancio; Marinus Razdillovich; Franciscus Draganus; Bulgarian authors in Latin

✉ **Dr. Yanko Dimitrov, Assist. Prof.**

New Bulgarian University

21, Montevideo St.

1618 Sofia, Bulgaria

E-mail: yanko_dimitrovv@abv.bg